

Plan mot kränkande behandling och diskriminering vid Stensåkra förskola

Dokumenttyp:	Handlingsplan
Beslutad av:	Rektor
Gäller för:	Stensåkra förskola
Giltig fr.o.m.:	2023-03-01
Dokumentansvarig:	Specialpedagog

Uppföljning och utvärdering av föregående års plan

För att veta om genomförda åtgärder har haft effekt och om målen har uppnåtts, så bör verksamheten följa upp och utvärdera genomförda åtgärder. Om målen inte har uppnåtts kan verksamheten behöva vidta ytterligare åtgärder för att förebygga och förhindra kränkande behandling och diskriminering.

Beskriv hur förra årets plan har utvärderats

Planen har utvärderats genom diskussioner, reflektioner och analys av dokumentationer som förts under året kring värdegrundsarbetet som bland annat skett i form av läroplansmålen, de pedagogiska grundvärderingarna som ska genomsyra förskolans verksamhet och av planen mot kränkande behandling och diskriminering.

Ange vilka som har varit delaktiga och samverkat i utvärderingen

Framst specialpedagog, pedagoger och rektor.

Vad visar resultatet?

Resultatet visar som tidigare år på att pedagogerna i stor utsträckning är närvarande och finns till för barnen. Förskolans lärmiljöer inne och ute innehåller till stor del stimulerande lek- och lärmiljöer men eftersom gården är stor finns det dolda utrymmen och det är betydelsefullt att de vuxna är närvarande pedagoger och organiserar för att det inte är för många barn samtidigt på gården. Pedagogerna uttrycker en önskan om att den "lilla gården" uppdateras på mer stimulerande lekmiljöer. Det har varit en stor personalomsättning bland personalen under året som gått och många nya vikarier och ny personal har tillkommit. Det har arbetats aktivt med barnens relationer och samspel i förskolegrupperna något som pedagogerna kommer att fortsätta med. Pedagogerna upplever till största delen ett gott gruppklimat och att barnen verkar trivas men att det

ibland kan förekomma konflikter barnen emellan som pedagogerna arbetar aktivt med. Pedagogerna upplever att grundvärderingarna, diskrimineringsgrunderna har implementerats men att det är betydelsefullt att ny personal får kunskap om och att de fortsätter att implementeras. Dilemmafrågor är något som pedagogerna upplevs som positivt och önskar fortsätta med. Vissa mål för våra främjande och förebyggande åtgärder väljer vi att ha kvar med vissa förändringar eftersom det är områden som fortfarande aktuella att arbeta med då vi vill åstadkomma ett lärande på djupet.

Har målsättningarna uppnåtts?

Förskolan har arbetat med värdegrundsfrågorna genom diskussioner, reflektioner och implementering av de pedagogiska grundvärderingarna. Pedagogerna upplever att de har en god kunskap om värderingarna men att det är viktigt att all ny personal och även vikarie får ta del av dem. Förskolan har upprättat en vision med värdeord som Glädje, Likvärdighet, Respekt och Social hållbarhet som vi börjat att implementera. På förskolan har pedagogerna fortsatt sitt arbete med att utveckla intressanta, inbjudande lärmiljöer som främjar till gemenskap, lek och lärande och som ska motverka kränkande behandling och diskriminering. Det finns en blandning av både kodat och okodat material och många pedagoger uppger att de försöker ändra miljön efter barnens intresse.

De flesta pedagoger har gått SKUA utbildningen och läst boken Mångfaldens förskola där vi fått ökade teoretiska kunskaper om flerspråkiga förskolebarns socialisation, identitetsskapande, lärande och utveckling samt ett interkulturellt förhållningssätt. Många pedagoger som deltagit i utbildningen tycker att den har utvecklat deras kunskaper inom flerspråkighet samt att det är ett arbetssätt som vi behöver använda oss av på Stensåkra förskola. För att erbjuda våra barn goda möjligheter till att utvecklas och lära behöver vi nu implementera det språk och kunskapsutvecklande arbetssättet i praktiken och återigen det är många nya pedagoger och vikarier som tillkommit på förskolan och det är betydelsefullt att de också får kunskaper om SKUA.

Några avdelningar använder sig av materialet från UR "Djuren på Djuris" som en främjande och förebyggande åtgärd mot diskriminering och kränkande behandling och uttrycker att det har varit uppskattat av många barn.

Ett av våra mål för året var att öka våra kunskaper om tillgängliga inkluderande lärmiljöer det har det skett genom olika föreläsningar och genom olika förslag på artiklar och hemsidor. Bildstöd och tecken finns på alla avdelningar men vi behöver se över hur vi använder det i vardagen. Ett annat mål som förskolan arbetat med under året är begreppet en professionell pedagog och en ökad förståelse för begreppet har utvecklats och pedagogerna uttrycker att det sker ett mer medvetet arbete med förskolans läroplan och undervisning samt betydelsen av att dela barnen i mindre grupper och att ha en genomtänkt struktur för dagen men eftersom det är många nya pedagoger som har tillkommit kommer vi att arbeta vidare med målet för att det ska befastas.

Främjande och förebyggande åtgärder

Förskolan ska arbeta med aktiva åtgärder för att motverka att kränkningar, trakasserier och diskriminering sker. Aktiva åtgärder är ett förebyggande arbete för att inom en förskola främja lika rättigheter och möjligheter för alla barn. Observera att följande områden ska inrymmas i åtgärderna:

- kränkande behandling
- kön
- etnisk tillhörighet
- religion eller annan trosuppfattning
- funktionsnedsättning
- sexuell läggning
- könsidentitet eller könsuttryck
- ålder

Det förebyggande arbetet handlar om att undanröja risker för att barn kan bli utsatta för kränkande behandling eller diskriminering inom ramen för verksamheten. Arbetat handlar **inte** om att åtgärda problem som redan har uppkommit i ett enskilt fall, utan att om att förebygga att barn kränks, diskrimineras eller på annat sätt får begränsade möjligheter i förskolan.

Beskriv vilka åtgärder och insatser som sker för att främja och förebygga lika rättigheter och möjligheter för alla barn.

- Grundvärderingarna är en del av förskolans arbete och ligger till grund för ett gemensamt förhållningssätt i verksamheten. Aktivt arbete, diskussioner, reflektioner och dokumentationer sker kontinuerligt i arbetslagen i vardagen, på reflektionsmöten och på avdelningsmöten. Stensåkras vision med värdeorden "Glädje, Likvärdighet, Respekt, och Social hållbarhet som har utarbetats genomsyrar vår verksamhet (hela arbetslaget samt specialpedagog och rektor ansvarar för att grundvärderingarna och Stensåkras vision finns med i utbildningen och undervisningen).
- Förskolan arbetar för ett normkritiskt förhållningssätt. Gruppen som arbetar med planen mot kränkande behandling och diskriminering träffas under ett tillfälle per termin och diskuterar de olika diskrimineringsgrunderna och diskrimineringsformerna. Vi arbetar med att öka våra kunskaper kring de olika diskrimineringsgrunderna och diskrimineringsformerna. Gruppen ansvarar för att likabehandlingsfrågor och arbetet mot kränkande behandling och diskriminering är ett pågående arbete på förskolan. Förskolan fortsätter att ta upp olika etiska dilemman som kan förekomma på förskolan i diskussioner i tvärgrupper på förskolan under arbetsplatsträffarna under VT - 2023 och HT -2023 (pedagoger på förskolan ansvarar för att komma med förslag på dilemman och lämna i till rektor).
- Hela förskolan fortsätter att arbeta med "Språket som tankens redskap" där syftet är att barnen ska få utveckla sina språk så att de utvecklas så långt som möjligt, skapa likvärdighet, bedriva undervisning som stödjer sig på forskning och beprövad erfarenhet samt att undervisningen på bästa sätt anpassas efter barnens förutsättningar, intressen och behov. Det är viktigt att uppmärksamma alla barn. Förskolan arbetar aktivt med att implementera ett språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt och utgår ifrån boken Mångfaldens förskola där vi får ökade kunskaper

om flerspråkiga förskolebarns socialisation, identitetsskapande, lärande och utveckling och ett interkulturellt förhållningssätt. Under året 2023 arbetar vi med att implementera våra nya kunskaper på förskolan rektor och språkutvecklarna är med och stöttar i det arbetet.

- Förskolans pedagoger arbetar för att uppmuntra barns förmåga till empati och respekt för allas lika värde och ger dem redskap för att lösa konflikter (kränkande behandling). Det pågår ett fortlöpande värdegrundsarbete på avdelningarna som involverar barnen. UR:s material "Djuren på Djuris" används som stöd i det arbetet under året 2023 (pedagogerna ansvarar).

Kartläggning och undersökning av risker och hinder samt analys av orsaker

Syftet med kartläggningen är att identifiera risker för diskriminering, trakasserier och kränkande behandling i verksamheten. De problem- och riskområden som identifieras ska ligga till grund för planeringen av de åtgärder som ska genomföras för att förebygga och förhindra diskriminering, trakasserier och kränkande behandling.

Kartläggningen bör inte bara omfatta förekomsten av trakasserier och kränkande behandling, utan även en översyn av den egna organisationen på såväl, individ-, som grupp- och verksamhetsnivå. Verksamheten kan genom sin organisation, regler, gruppindelningar och andra inslag oavsiktligt medverka till att diskriminering uppstår.

Rutiner och regler behöver därför ses över för att minimera risken för att det uppstår strukturer som bidrar till kränkningar eller diskriminering.

Kartläggningen ska innefatta risker och hinder för lika rättigheter och möjligheter avseende

- kränkande behandling
- kön
- etnisk tillhörighet
- religion eller annan trosuppfattning
- funktionsnedsättning
- sexuell läggning
- könsidentitet eller könsuttryck
- ålder

Beskriv hur kartläggningen har genomförts och vilka som har deltagit

Kartläggningen har skett genom diskussioner, observationer och reflektioner med gruppen mot diskriminering och kränkande behandling utifrån olika dokumentationer. Trygghetsvandring på förskolan har gjorts med några av de äldre barnen på förskolan och genom observationer av de yngre barnen.

Beskriv resultatet av kartläggningen – hur ser förskolans nuläge ut när det gäller risker och hinder för kränkningar, trakasserier och diskriminering?

Förskolans pedagoger har arbetat aktivt med att utforma lärmiljöerna på avdelningarna med miljöer som ska främja samspel och lärande. Resultatet som framkom vid analysen av kartläggningen visar att det förekommer i stort ett bra klimat på förskolan samt att barnen upplevs trygga. Pedagogerna upplever att det under vissa tillfällen uppkommit

konflikter emellan vissa barn Det pågår ett aktivt värdegrundsarbete för att skapa en vi-känsla på många avdelningar. Förskolan har till stor del inspirerande lek och lärmiljöer, eftersom gården är stor finns det fortfarande områden på gården som kan vara svåra att överblicka och det kan vara många barn ute samtidigt. Pedagogerna arbetar för att vara utspridda över fler områden på gården och dela barnen i mindre grupper. Pedagogerna som arbetar med de yngre barnen upplever att gården som de vistas på behöver utveckla lek- och lärmiljön. En reflektion är att det fortfarande kan finnas en risk för att kränkningar kan förekomma på andra språk under leken men upplever att risken har minskat något. Trygghetsvandringarna visar även detta år att barnen oftast känner sig trygga på förskolan och med de olika lek- och lärmiljöer som finns både ute och inne men att det i år fanns uttryck för en otrygghet på vissa ställen på gården samt inne. Vi behöver utveckla och fördjupa våra kunskaper och vårt arbete med tillgängliga inkluderande lärmiljöer för att tillgodose alla barns rätt till lika rättigheter och möjligheter att lära och utvecklas. Förekomsten av bildstöd och tecken samt användning skiljer sig mellan de olika avdelningarna.

Vad kan ni anta att det beror på?

Att ett gott klimat till största delen infinner sig beror på att många pedagoger har intentionen att vara goda förebilder och arbetar med värdegrunden samt påvisar hur en bra kompis ska vara. Pedagogerna försöker vara närvarande och inlyssnande pedagoger. Ett gott samarbete mellan avdelningarna och pedagogerna finns. Lekar och aktiviteter som har involverat många barn mellan avdelningarna har förekommit som bidragit till att barnen lär känna varandra. Att det skett en ökning av konflikterna mellan barnen vid vissa tillfällen antas bero på att det varit en hög personalomsättning och hög personalfrånvaro som lett till mycket ny personal och många vikarier som har lett till många nya möten. Att en viss risk för kränkning kan förekomma på ett annat språk under leken kan bero på att det talas många språk på förskolan som pedagogerna inte behärskar men att möjligheten minskat beror på att vi har fler flerspråkiga pedagoger på förskolan men dock inte på alla språk. En analys är att vår gård är stor och kan därför upplevas som otrygg av vissa barn samt att det är betydelsefullt att dela barnen i mindre grupper eftersom några barn upplevde det otryggt när det var många barn samtidigt på torget. Eftersom vi fått många nya medarbetare på förskolan är det betydelsefullt att vi fortsätter att implementera och utveckla våra kunskaper om tillgängliga lärmiljöer samt att använda oss av bildstöd, tecken och konkret material.

Vilka insatser kan behövas för att undanröja hindren och riskerna?

Vid analysen av kartläggningen framkom att pedagogerna arbetar aktivt med förskolans lärmiljöer, att vara närvarande pedagoger och försöker erbjuda intressanta miljöer och aktiviteter både inne och ute som främjar delaktighet och inkludering samt motverkar kränkande behandling och diskriminering. Vi behöver dock utveckla våra kunskaper i tillgängliga lärmiljöer, gruppsamverkan och konflikthantering. Vi behöver under vårt kommande år fortsätta att arbeta vidare med.

- Att ett fortsatt aktivt värdegrundsarbete sker på förskolan samt att vi implementerar vår vision och erbjuder en förskola för ALLA och arbetar utifrån våra styrdokument och barnkonventionen.
- Att vi fortsätter att utvecklas att vara professionella pedagoger som sätter barnen och barnens lärande i centrum.

- Att vi utarbetar en tydlig struktur och organisation för att underlätta för ny personal och vikarie att vara delaktiga.
- Att vi arbetar för trygga lek- och lärmiljöer ute och inne.
- Att vi utvecklar och fördjupar våra kunskaper och vårt arbete med tillgängliga lärmiljöer för att tillgodose alla barns rätt till lika rättigheter och möjligheter att lära och utvecklas.
- Att vi använder oss av våra flerspråkiga pedagogers och vårdnadshavares kompetens.

Beslutade åtgärder

Arbetet med att främja och förebygga kränkande behandling och diskriminering ska vara målinriktat och verksamheten ska genomföra åtgärder för att förhindra att det uppstår. Att arbetat ska vara målinriktat innebär att verksamheten ska sätta upp mål för sitt förebyggande arbete.

Ange konkreta och uppföljningsbara mål samt vilka åtgärder som ska genomföras för att nå målen.

Mål	Aktiva åtgärder för att nå målet
<p>På förskolan finns intressanta, inbjudande tillgängliga lärmiljöer som främjar till gemenskap, lek och som motverkar kränkande behandling och diskriminering</p>	<p>Förskolans personal utökar sina kunskaper inom begreppen tillgänglighet, inkludering och delaktighet och ser till att de tillämpas praktiskt på vår förskola. Vi använder oss av verktyget European Agency Inkluderande förskola (specialpedagog tar fram verktyget, alla på förskolan ansvarar).</p> <p>Vi använder tecken som stöd i vår verksamhet (alla på förskolans ansvar).</p> <p>Vi ser till att bildstöd finns och används på varje avdelning (alla på förskolans ansvar).</p>
<p>På Stensåkra förskola är pedagogerna professionella medvetet närvarande pedagoger som sätter barnen och barnens lärande i centrum.</p>	<p>Pedagogerna för kontinuerligt diskussioner och reflektioner om vad det innebär att vara en professionell närvarande pedagog. Pedagogerna arbetar för att vara en professionell medvetet närvarande pedagog i praktiken och tar hjälp av varandra.</p> <p>Ökande kunskaper kring hur vi organiserar och strukturerar dagen.</p> <p>Pedagogerna får kunskaper i att hantera konflikter. Specialpedagogen håller en föreläsning HT- 23 samt tar fram litteratur och artiklar kring ämnet.</p>

	Pedagogerna tar stöd av våra styrdokument, barnkonventionen, litteratur, artiklar och forskning som behandlar ämnet (rektor och specialpedagog ansvarar för att artiklar och litteratur finns tillgänglig som behandlar ämnet).
På Stensåkra förskola finns en trygg inbjudande utemiljö som stimulerar till lek, gemenskap och lärande.	Pedagogerna organiserar för vuxennärvaro för olika delar av gården. Pedagogerna organiserar för olika planerade aktiviteter och lekar. Lek-och lärmiljön på "Lilla gården" ses över.

Uppföljning och utvärdering av beslutade åtgärder

Hur ska åtgärderna följas upp och utvärderas?

Genom observationer, diskussioner och reflektioner samt barnintervjuer. Uppföljning av planen sker i sep- 23 och utvärdering i januari -24.

Vem ansvarar?

Rektor, specialpedagog.

Vilka ska delta?

Rektor, specialpedagog och pedagoger.

Rutiner för akuta situationer

Bakgrund

Enligt Skollagen 6 kap. 10 § är en lärare, förskollärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. En rektor som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Första stycket första och andra meningarna ska tillämpas på motsvarande sätt om ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för trakasserier eller sexuella trakasserier på sätt som avses i diskrimineringslagen (2008:567).

Följande riktlinjer förtydligar ansvarsfördelningen mellan rektor och huvudmannen. Arbetet i de olika verksamheterna ska präglas av en nolltolerans mot kränkningar.

Anmälningsskyldighet

Varje förskollärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling eller diskriminering i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektor. Rektor har i sin tur anmälningsskyldighet till huvudmannen.

Utredningsskyldighet

Förskolan är skyldig att utreda händelsen så fort det kommit till förskolan kännedom att det förekommit kränkningar eller att något barn känner sig kränkt. Utredningen inriktas på att bedöma vilka åtgärder som måste vidtas för att förhindra fortsatta kränkningar.

Utredningen blir av vikt för att huvudmannen ska kunna vidta relevanta åtgärder och för att dessa ska ha effekt.

I vissa situationer kan det vara tillräckligt att genom några frågor för att få händelsen klarlagd och därigenom utagerad. En sådan enkel utredning kan dock bara anses tillräcklig om det framgår att händelsen varit bagatellartad. I andra mer komplicerade fall av kränkningar kan utredningsskyldigheten bli mycket långtgående och omfatta fler barn eller elever samt personal.

Huvudmannen måste få kännedom om uppgifterna för att utredning ska kunna inledas och eventuella åtgärder vidtas. Huvudmannen är även skyldig att skyndsamt se till att en anmälan utreds.

Barn- och utbildningsnämnden i Vetlanda har delegerat ansvaret att utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling till rektor. Utredningen anmäls till barn- och utbildningsnämnden, för att nämndens ledamöter ska få information om hur ärendet har utvecklats.

Rutin och ansvarsfördelning

I normalfallet

1. När en lärare eller annan personal får kännedom om/misstänker att ett barn är utsatt för kränkande behandling eller diskriminering sker **omedelbart** en anmälan till rektor.
2. Rektor skickar anmälan till barn- och utbildningskansliet, som diarieför ärendet. Kopia på anmälan läggs i barnakten.
3. Rektor eller av rektor utsedd personal, utreder **skyndsamt** omständigheterna kring den uppgivna kränkningen eller diskrimineringen. Utredningen belyser allsidigt vad som inträffat samt omfattar både den eller de som kan ha utfört kränkningen och den som har blivit utsatt.
4. Utredningen ska leda till att verksamheten får tillräckligt med information och kunskap om situationen för att kunna bedöma vilka åtgärder som måste vidtas för att få trakasserier eller den kränkande behandlingen att upphöra. Utredningen lämnas till barn- och utbildningskansliet, kopia läggs i barnakten.
5. Utredningen anmäls också till barn- och utbildningsnämnden, där den noteras i protokollet som ett delgivningsärende.

Särskild rutin för personal finns på intranätet: [BU Kränkande behandling, rutin](#)

Undantag

I det fall ett barn är utsatt för *långvarig kränkande behandling eller trakasserier* eller *då personal är inblandad*, överlämnas utredningsansvaret till verksamhetschef grundskola och därefter vidtas de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden. Utredningen anmäls också till barn- och utbildningsnämnden, där den noteras i protokollet som ett delgivningsärende.

Bilaga till Plan mot kränkande behandling och diskriminering i förskolan

Övergripande ramverk för förskolan i Vetlanda

ALLA barn i vår förskola möter lagom stora utmaningar som leder till känslan av att JAG KAN, JAG KLARAR och JAG LYCKAS! Att få vara en viktig del i ett sammanhang, omgiven av vänlighet, omtanke och respekt är ett självklart och naturligt förhållningssätt i verksamheten. Förskolan är det första steget i svenskt utbildningssystem och lägger grunden till alla barns livslånga lärande.

Förskolans sju pedagogiska grundvärderingar bildar det övergripande ramverk som beskriver de viktiga aspekter över det som ska präglade förskolans innehåll, förhållningssätt, organisering, lokalers användning och utformning.

- Respekt
- Allas lika värde
- Barnperspektiv
- Samspel och samarbete
- Utforskande och medskapande arbetssätt
- Professionell och reflekterande personal
- Delaktighet och inflytande

Varje förskola ska kontinuerligt reflektera och följa upp hur de pedagogiska grundvärderingarna tillämpas och kommer till uttryck i vardagsarbetet.

Arbetet med att motverka kränkande behandling och arbeta för alla barns lika rättigheter och möjligheter ska årligen följas upp, utvärderas, analyseras för att leda till åtgärder för utveckling. Arbetet ska dokumenteras i en handlingsplan mot kränkande behandling och diskriminering.

Lagar och styrdokument

I Skollagen kap 6, i läroplanen för förskolan kap 1 och 2.1, samt i Diskrimineringslagen regleras arbetet mot diskriminering och kränkande behandling.

Skollagen kap. 6

I 6 kapitlet skollagen finns regler om aktiva åtgärder mot kränkande behandling. Det innebär att huvudmannen för en förskola är skyldig att se till att det i varje förskola bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever. Huvudmannen ska se till att det dels genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn utsätts för kränkande behandling, dels årligen upprättas en plan mot kränkande behandling. Planen mot kränkande behandling ska innehålla en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever samt en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

Det finns i 6 kapitlet skollagen också regler om förbud mot kränkande behandling och repressalier och om skyldighet att anmäla, utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling.

Barn ska vara delaktiga i arbetet med planen mot kränkande behandling.

Diskrimineringslagen

Reglerna om aktiva åtgärder mot diskriminering finns i 3 kap. diskrimineringslagen. Här regleras förskolans skyldighet att arbeta med aktiva åtgärder som omfattar alla diskrimineringsgrunder. Arbetet med aktiva åtgärder för att motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika rättigheter och möjligheter ska omfatta diskrimineringsgrunderna:

- Kön
- Könsoverskridande identitet eller uttryck
- Etnisk tillhörighet,
- Religion eller annan trosuppfattning,
- Funktionsnedsättning,
- Sexuell läggning
- Ålder

Här finns också en skyldighet att genomföra arbetet med aktiva åtgärder enligt ett övergripande ramverk. Aktiva åtgärder är ett förebyggande och främjande arbete för att inom en verksamhet motverka diskriminering och på annat sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett diskrimineringsgrund. Det har också införts en skyldighet att ha riktlinjer och rutiner för verksamheten i syfte att förhindra trakasserier och sexuella trakasserier. Kravet på en likabehandlingsplan har ersatts med ett allmänt krav på skriftlig dokumentation.

Läroplan för förskolan Lpfö 18

Enligt förskolans läroplan ska inget barn i förskolan bli utsatt för diskriminering på grund av kön, könsoverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder, hos barnet eller någon som barnet har anknytning till, eller för annan kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas.

Utbildningen ska genomföras i demokratiska former och lägga grunden till ett växande intresse och ansvar hos barnen för att aktivt delta i samhället och för en hållbar utveckling – såväl ekonomisk och social som miljömässig. Både ett långsiktigt och globalt framtidsperspektiv ska synliggöras i utbildningen.

Förskolan ska spegla de värden och rättigheter som uttrycks i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Utbildningen ska därför utgå från vad som bedöms vara barnets bästa, att barn har rätt till delaktighet och inflytande och att barnen ska få kännedom om sina rättigheter. (Lpfö 18: Grundläggande värden) Vidare ska förskolan sträva efter att varje barn utvecklar

- öppenhet, respekt, solidaritet och ansvarstagande
- förmåga att ta hänsyn till och leva sig in i andra människors situation samt vilja att hjälpa andra

- förmåga att upptäcka, reflektera över och ta ställning till etiska dilemman och livsfrågor i vardagen
- respekt och förståelse för alla människors lika värde och de mänskliga rättigheterna, och
- ett växande ansvar och intresse för hållbar utveckling och att aktivt delta i samhället.

(Lpfö 18 kap 2.1; Normer och värden).

Diskrimineringsgrunder

Kön

Med kön avses enligt diskrimineringslagen att någon är kvinna eller man.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering och trakasserier:

- En flicka går före en pojke i kön till en förskola med motiveringen att det redan finns en stor majoritet pojkar på förskolan. (diskriminering)
- När barnen leker på gården berättar Peter för sin förskollärare Gunilla att han vill ha en likadan röd mössa som Fatima. Han tycker att den är väldigt fin med små glitterhjärtan på. Gunilla säger skrattande "Då kanske vi ska kalla dig för Petra så att de andra inte tror att du är Fatima". Hon berättar för de andra barnen om det och alla skrattar åt Peter. (trakasserier på grund av kön)

Könsidentitet eller könsuttryck

Med könsöverskridande identitet eller uttryck avses enligt diskrimineringslagen att någon inte identifierar sig som kvinna eller man eller genom sin klädsel eller på annat sätt ger uttryck för att tillhöra ett annat kön.

Diskrimineringsombudsmannen har valt att använda sig av begreppen könsidentitet eller könsuttryck eftersom lagens begrepp könsöverskridande identitet eller uttryck signalerar att det som skyddas är en avvikelse från "det normala".

Diskrimineringsgrunden ska inte förväxlas med grunden sexuell läggning. Transpersoner kan vara såväl homo-, bi- som heterosexuella.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier:

- Sedan ett år tillbaka markerar Erik, 5 år, tydligt att hon helst vill vara flicka och kallas hon och henne. Föräldrarna har gått med på hennes önskemål att bära klänning. En dag är Erik ledsen när pappa kommer till förskolan för att hämta henne. Hon berättar att hon inte fick följa med på utflykt eftersom hon vägrade att ta på sig ett par byxor. Pappa frågar personalen varför Erik skulle byta till byxor och får svaret: "Det får vara någon mätta med tramset." Pappan blir också uppmanad att i fortsättningen klä Erik i "riktiga kläder" eftersom några barn har börjat reta henne för att hon bär klänning. (diskriminering och trakasserier)

Etnisk tillhörighet

Med etnisk tillhörighet menas enligt diskrimineringslagen nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande.

Alla människor har en etnisk tillhörighet. En person som är född i Sverige kan vara rom, same, svensk, kurd eller något annat. En och samma person kan också ha flera etniska tillhörigheter.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier:

- En förskola med många barn med annan etnisk tillhörighet än svensk ger förtur åt etniskt svenska barn när man tar in nya barn för att inte få en alltför segregerad barngrupp. (diskriminering)

- En av förskollärarna uttalar sig negativt om polacker inför barnen. I barngruppen finns det ett polskt barn som tar illa vid sig. (trakasserier)

Religion eller annan trosuppfattning

Diskrimineringslagen definierar inte religion eller annan trosuppfattning. Enligt regeringens proposition (2002/03:65) bör endast sådan trosuppfattning som har sin grund i eller samband med en religiös åskådning som till exempel buddism eller ateism omfattas av diskrimineringskyddet. Andra etniska, politiska eller filosofiska uppfattningar och värderingar som inte har samband med religion faller utanför.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier:

- Axel går i Evangeliska Fosterlands-Stiftelsens söndagsskola. Hans förskollärare säger "Usch, vilket trams! Ska du bli en sådan där bibelfanatiker?" (trakasserier)
- Salima blir ledsen eftersom några av de andra barnen brukar skratta åt hennes mamma som bär muslimsk huvudduk när hon kommer och hämtar henne. En av förskollärarna tröstar Salima, men vidtar inga andra åtgärder. (trakasserier)

Funktionsnedsättning

Med funktionsnedsättning menas i diskrimineringslagen varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av en persons funktionsförmåga som till följd av en skada eller sjukdom fanns vid födelsen, har uppstått därefter eller kan förväntas uppstå.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier

- Anna som har ADHD får inte börja på samma förskola som sin storebror. Kommunen, som tillämpar syskonförtur, tycker i detta fall att Anna ska börja på en annan förskola. Där finns det andra barn med samma diagnos och personalen har därför kunskap om denna. (diskriminering)
- David har muskeldystrofi som gör att han går klumpigt och ostadigt och har lätt för att falla. Några av barnen brukar reta David och kallar honom "Snubbelfot". Personal har hört att han blir retad, men har inte vidtagit några åtgärder. (trakasserier)

Sexuell läggning

Med sexuell läggning avses enligt diskrimineringslagen homosexuell, bisexuell eller heterosexuell läggning.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier som har samband med sexuell läggning:

- Det har gått bra på förskolan tills James äldre bror kommer på besök. Några av barnen har hört när deras storasyskon i negativa ordalag kallat James bror för bög. Nu får James inte vara med och leka eftersom han har en "äcklig" storebror. Eftersom en av de vuxna på förskolan hör ordväxlingen utan att reagera känner James att han inte har någon att vända sig till. (trakasserier)
- Johanna är ny på förskolan och ska fylla i sitt familjetråd. Hon får en förtryckt mall där mammans och pappans namn ska fyllas i. Hon vill ha ett nytt papper med mamma och pappa, men får till svar att hon kan stryka över pappa och skriva dit "den andra tantens" namn. (diskriminering)

Ålder

Med ålder avses enligt diskrimineringslagen uppnådd levnadslängd.

Skyddet mot åldersdiskriminering omfattar alla, unga som gamla. Åldersnormen kan se olika ut i olika sammanhang, men generellt drabbas yngre och äldre av diskriminering på grund av ålder. Skyddet gäller alltså även i skolan.

Det är dock tillåtet att särbehandla på grund av ålder, till exempel om särbehandlingen är en tillämpning av skollagen.

Exempel på händelser som kan vara trakasserier:

- Malte är den enda sexåringen som går kvar i förskolan och inte har börjat i förskoleklass. Det är hans föräldrar som valt det. De andra barnen retar honom ofta för det. (trakasserier)
- Agnes pappa är mycket äldre än de andra barnens pappor. Agnes blir sårad när de andra barnen skämtar om det. Hon har sagt ifrån att hon blir ledsen, men de fortsätter i alla fall. (trakasserier)

Begrepp

Diskriminering

Diskriminering är när skolan på osakliga grunder behandlar en elev sämre än andra elever och behandlingen har samband med diskrimineringsgrunderna kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, eller ålder.

Diskriminering kan vara antingen direkt eller indirekt.

Direkt diskriminering

Med direkt diskriminering menas att en elev missgynnas och det har en direkt koppling till någon av diskrimineringsgrunderna. Ett exempel kan vara när en flicka nekas tillträde till ett visst gymnasieprogram med motiveringen att det redan går så många flickor på just detta program.

Indirekt diskriminering

Indirekt diskriminering sker när en skola tillämpar en bestämmelse eller ett förfaringsätt som verkar vara neutralt, men som i praktiken missgynnar en elev på ett sätt som har samband med diskrimineringsgrunderna.

Om exempelvis alla elever serveras samma mat, kan skolan indirekt diskriminera de elever som på grund av religiösa skäl eller på grund av en allergi behöver annan mat.

Trakasserier och kränkande behandling

Trakasserier definieras i diskrimineringslagen som ett uppträdande som kränker en elevs värdighet och som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna (jämför kränkande behandling nedan).

Det kan bland annat vara att man använder sig av förlöjligande eller nedvärderande generaliseringar av till exempel "kvinnliga", "homosexuella" eller "bosniska" egenskaper. Det kan också handla om att någon blir kallad "blatte", "mongo", "fjolla", "hora", eller liknande. Det gemensamma för trakasserier är att de gör att en elev eller student känner sig förolämpad, hotad, kränkt eller illa behandlad.

Kränkande behandling

Kränkande behandling definieras i skollagen som ett uppträdande som kränker en elevs värdighet, men som inte har samband med någon diskrimineringsgrund.

Gemensamt för trakasserier och kränkande behandling är att det handlar om ett uppträdande som kränker en elevs värdighet. Några exempel är behandling som kan vara slag, öknamn, utfrysning och kränkande bilder eller meddelande på sociala medier (till exempel Facebook).

Både skolpersonal och elever kan agera på ett sätt som kan upplevas som trakasserier eller kränkande behandling.

Exempel på händelser som kan vara det som i lagen benämns kränkande behandling

- Carl blir ofta kontaktad på nätet av elever på skolan. Där kallar de honom "pucko" och "tjockis". De har också lagt ut bilder av Carl på sociala medier. Bilderna har tagits i duschen efter gymnastiken.
- Lisa är stökig i klassrummet och vill inte lugna ner sig trots lärarens tillsägelse. Ett gräl som uppstår emellan dem slutar med att läraren ger Lisa en örfil.
- Oliver har slutat fråga om han får vara med och leka på rasterna. Han är hellre ensam än att behöva höra de andra säga att han inte får vara med. Skolans personal tror att Oliver är ensam för att han tycker om det. "Han är en ensamvarg", säger klassläraren. Oliver orkar inte förklara hur det egentligen ligger till.

Sexuella trakasserier

Trakasserier kan också vara av sexuell natur. De kallas då för sexuella trakasserier.

Det kan handla om beröringar, tafsningar, skämt, förslag, blickar eller bilder som är sexuellt anspelade. Det kan också handla om sexuell jargong. Det är personen som är utsatt som avgör vad som är kränkande.

Repressalier

Personalen får inte utsätta en elev för straff eller annan form av negativ behandling på grund av att eleven eller vårdnadshavaren har anmält skolan för diskriminering eller påtalat förekomsten av trakasserier eller kränkande behandling. Det gäller även när en elev, exempelvis som vittne, medverkar i en utredning som rör diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling.

Ytterligare information och stöd

Skolverket

Åtgärder mot kränkande behandling.

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/atgarder-mot-krankande-behandling>

Framja, förebygga, upptäcka och åtgärda. Hur skolan kan arbeta mot trakasserier och kränkningar. <https://www.skolverket.se/publikationer?id=3375>

Förskolans och skolans värdegrund - förhållningssätt, verktyg och metoder.

<https://www.skolverket.se/publikationer?id=2579>

Arbeta med skolans värdegrund. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/arbete-med-skolans-vardegrund>

Diskrimineringsombudsmannen

Förskolans och skolans aktiva åtgärder. <http://www.do.se/framja-och-atgarda/forskolan-och-skolans-ansvar/>

Övriga

Salmsson & Ivarsson. *Normkreativitet i förskolan*. Olika förlag (2015).